

Tunus Ülke Raporu

Doç. Dr. Poyraz Gürson

Temmuz 2014'te beş gün için ziyaret ettiğimiz Tunus, Orta Doğu'da siyasetin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Afrika Kıtası'nın Avrupa'ya dik konumlu, en kuzey noktalarından birini oluşturan, İtalya'ya Akdeniz üzerinden kıyıdaş olan ülkenin kaderi uzun süre pek çok Orta Doğu ülkesinden farklı olmamıştır. Uzun bir süre Fransız sömürgesi olarak kalan, bağımsızlığını kazanıp bunu monarşiye kaybeden ülke, Arap uyanışının başlama noktası olduğu için komşu ülkelerden ayrılmıştır. Tunus'un diğer Arap ülkelerinden ayrılan bir diğer noktası, tek parti yönetimi altında köktendinciliğin baskı altında tutulması ve kadınlara geniş haklar tanınması olmuştur. Ülkenin büyük çoğunluğu, Arap ve Müslümandır. Doğal enerji kaynakları sayesinde ekonomik zorluk yaşamayan ülke ile Türkiye arasındaki ilişkiler uzun zamandır olumlu seyretmektedir. Arap Baharı adı verilen sürece olumlu yaklaşan Türkiye ile Tunus'un ilişkileri artarken; Savunma Sanayii Müsteşarlığı, ciddi başarılarla imza atmaktadır. Söz konusu ülkede Askeri

Ataşeliğimiz'in gayretleri de dikkat çekmektedir.

Savunma Araştırma ve Silahlanma Faaliyetleri ile İlgili Konular

Onaylı Modernizasyon Faaliyetleri ve Bunların Gerçekleşme Durumu; BMC Firması faaliyetleri kapsamında;

a) 20 adet Kirpi aracı teslimatı gerçekleştirilmiş; önümüzdeki dönemde 20 adet daha kesin satış sözleşmesi imzalanmış; araçların teslimatı beklenmektedir. Adı geçen Kirpi araçlarının Chambi Dağı'nda teröristlere karşı kullanıldığı, b) 3 Mayıs 2014 tarihinde Tunus'a getirilen ve 7 Mayıs 2014 tarihinde BMC yetkililerinin gelişiyle deneme çalışmaları başlatılan iki adet 6x6 10 tonluk BMC-380-26-P ve bir adet 4x4 2,5 tonluk BMC-Efe tipi taktik tekerlekli araçlara yönelik testlerin devam ettiği; testlerin iki ay kadar süreceği; bu çerçevede Tunus Savunma Bakanlığı ile görüşmelerin devam ettiği belirtilmiştir.

ASELSAN Firması faaliyetleri kapsamında;
(a) Piton ve Boğa termal silah

dürbünü (120 adet) ve elle taşınan gözetleme sistemleri Öncü ve Gözcü-2 (202 adet) nihai, satış anlaşması taslağının imzalandığı (Tunus tarafının savunma komisyonundan geçmesini müteakip geçerli olacağı) ve firma yetkililerinden alınan bilgiler ışığında söz konusu satış tutarının 4,5 milyon Amerikan Doları civarında olduğu, (b) Telli ve telsiz muhabere sistemleri alt yapısının yenileştirilmesi projesi kapsamında görüşmelerin devam ettiği öğrenilmiştir. Değerlendirme Aşamasında Olan Modernizasyon Faaliyetleri; 28 Nisan-1 Mayıs 2014 tarihleri arasında icra edilen 18'inci Askeri Karma Komisyon Toplantısı'nda, Tunus ve Türkiye tarafınca mutabık kalınan yol haritaları doğrultusunda savunma sanayi alanındaki iş birliği konuları takip edilmektedir. Bu kapsamdaki;
(a) ARGUS Firması ile Tunus Savunma Bakanlığı arasında çelik yelek, çelik başlık ve kurşungeçirmez kalkan satışı ve üretimi konusunda görüşme ve iş birliğinin devam ettiği,

(b) M&S BROSS Firması'nın balistik laboratuvar kurulması kapsamında çalışmalarının ve iş birliğinin devam ettiği,
(c) METEKSAN Savunma Firması ile Tunus Deniz Kuvvetleri arasında yara savunma simülatorü ve deniz radarı satışı konusunda görüşmelerin ve iş birliğinin başladığı,
(d) Tunus Deniz Kuvvetleri'nin komando ve su altı / su üstü özel birlik personeli şahsi teçhizat malzemelerinin temini konusunda Türk Deniz Kuvvetleri ile Milli Savunma Bakanlığı'ndan cevap beklendiği,
(e) TUSAŞ ve Tunus Milli Savunma Bakanlığı arasında İHA'ların tanıtılması ve bu alanda iş birliği yapılması konusunda çalışmaların devam ettiği değerlendirilmektedir.

Yıllık Savunma Harcaması; 2014 yılı bütçesinde Tunus Savunma Bakanlığı'na ayrılan miktar, geçen yıla oranla yaklaşık yüzde 30 artarak 1,65 milyar dolar (yaklaşık 800 milyon Avro) seviyesine ulaşmıştır. Söz konusu bütçenin 1200 milyon dinarı, cari harcamalar; 450 milyon dinarı ise

modernizasyon ihtiyaçları için öngörülmüştür. Tunus Savunma Bakanlığı'nın savunma sanayi projelerine geçen yıla oranla daha fazla kaynak aktarılmasına imkân sağlayabileceği, kaynakları özellikle güvenlik alanındaki projelere aktaracağı değerlendirilmektedir.

Tedarik Mekanizması;
Genel olarak dışalım, ağırlıklı olarak hibe yolu ile temin edilmektedir. Savunma sanayisi alanında Türkiye ve diğer ülkelerle ortak üretim yapmak için girişimlere ağırlık vermeye başladığı değerlendirilmektedir.

Temel / Uygulamalı Araştırma ve Teknoloji Geliştirme ile İlgili Konular

Temel Araştırma Kurum / Kuruluşlarına İlişkin Veriler;
(1) Tunus'ta Kamu Üniversitesi sayısı 16'dır. Toplam yükseköğrenim kurumu sayısı ise 193'tür. Ülkede 24 araştırma kurumu, 160 laboratuvar, 638 araştırma ünitesi mevcuttur. Tunus Eğitim Bakanlığı bütçede en fazla pay alan bakanlık durumundadır. 2012 yılında 3,217 milyar dinar ayrılan eğitim bakanlığına 2013 yılında 3,507 milyar dinar (bütçenin yüzde 13,5'i) pay ayrılmıştır. Tunus üniversiteleri, sıralamada Afrika'da ilk yüze bile girememiştir. Web of Science'ın

sıralamasında bilimsel yayın açısından en iyi Tunus üniversitesi 6496'ncı sırada yer almıştır. (2) Tunus Yüksek Öğrenim ve Araştırma Bakanlığı'na 2013 yılı içerisinde 1,339 milyar dinar (yaklaşık 650 milyon avro) tutarında kaynak (bütçenin yüzde 5'i) ayrılmıştır.

(3) AB Komisyonu raporunda, Tunus'ta aktif iş gücünün binde 4'ünü araştırmacılar oluşturmaktadır. Ülkemize bu oran binde 1, Fransa'da binde 7 oranındadır.

(4) Tunus'ta ilk teknopark 2001 yılında kurulmuştur. Gelecekte dokuz ilave park kurulması planlanmaktadır. Bilişim alanında ArGe çalışması yürüten 15 siberpark mevcuttur. Bilimsel araştırmalarda uluslararası sermaye ve özel sektör payı yüzde 35'i aşmamaktadır. Söz konusu faaliyetler büyük ölçüde kamu destekli yürütülmektedir.

Savunma Teknolojileri Kapsamındaki Temel / Uygulamalı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetleri ile Bunların Askeri Harekât Alanına Uygulamaları;
Silahlı kuvvetlerini yeniden yapılandırma gayretindedir. Cezayir-Tunus- Libya sınırını kontrol altına almak ve yasal olmayan geçişleri önlemek amacıyla özellikle sınır güvenliği alanında projeler

üzerinde çalışmalara ağırlık verdiği / vereceği değerlendirilmektedir. ArGe ve teknoloji iş birliği konularında imkân ve kabiliyetlerin yetersiz olduğu bilinmektedir.

Ülkenin Teknoloji Yönetimi ve Stratejisi ile İlgili Hususlar;
Tunus, teknolojik gelişimini, mümkün olduğu kadar, halkın yaşam seviyesinin arttırılması yönünde kullanılan, tercihleri bu yöne aktaran bir ülke olarak değerlendirilmektedir. Genel olarak, uluslararası platformdaki gelişmeleri yakın takip etmek, ancak kaynak yetersizliği ve dış tehdit algılamasının günlük yaşamı etkileyecek boyutta olmaması nedenleri ile tercihlerini ekonomik büyümeye yönlendirmek politikasını takip ettiği gözlenmektedir. Son dönemde asayiş ve güvenlik açısından ortaya çıkan olumsuz şartlara tedbir almak için özellikle sınır güvenliğine, güvenlik güçlerinin malzeme ve teçhizatını yenilemeye yönelik projelere ve çalışmalara ağırlık vereceği değerlendirilmektedir.

Savunma Sanayisi Yetenekleri ile İlgili Konular
Savunma Sanayii Firmalarının Yetenekleri;
Özel sektör bu alanda faaliyet göstermektedir. Diğer ülkelerle

ortak üretim konusunda araştırma ve değerlendirme gayreti içinde oldukları bilinmektedir.

Firmaların Yurt Dışı İthalat / İhracat Durumu ve Yurt Dışı ile ilişkiler;
Fransa, ABD, Almanya ile ticari ilişkileri gelişmiştir. Son dönemde, Türkiye ile ticari ilişkilerini, geliştirme yönünde adımlar attığı bilinmektedir. 2013 yılında Tunus'a ihracatımızın 1 milyar dolar seviyesine ulaştığı öğrenilmiştir. Ayrıca, son dönemde birçok Türk belediye ve firma yetkililerinin ticaret potansiyelini yerinde görmek maksadıyla Tunus'u ziyaret ettikleri gözlemlenmektedir.

Personel ve Kaynak Durumu;
Personelin eğitim seviyesi ve kalifiye personel miktarı yüksektir. Ancak nüfusun yaklaşık yüzde 18,4'ü işsizdir. Son dönemde eğitim kalitesinin düştüğüne yönelik değerlendirmeler duyulmaktadır.

Öngörü ve Vizyonları;
Son dönemde kırsal alanda meydana gelen terör eylemleri nedeniyle İHA'lar, hedef tespit radarları / termal kameralar, muhabere sistemleri ve taarruz helikopteri satın almayı planlayabileceği değerlendirilmektedir.